

STORTINGET

Innst. 73 L

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Prop. 105 L (2018–2019)

Innstilling fra justiskomiteen om Endringer i politiloven mv. (bevæpnet patruljering mellom sårbare objekter mv.)

Til Stortinget

Sammendrag

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår i denne proposisjonen endringer i lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven) § 29. Forslaget innebærer at departementet gis adgang til å fastsette bestemmelser om tidsbegrenset bevæpning i et avgrenset område, når det patruljeres mellom sårbare objekter som oppfyller vilkårene for tidsbegrenset punktbevæpning. Etter gjeldende ordning for tidsbegrenset bevæpning ved sårbare objekter (punktbevæpning) er det en forutsetning at politipatruljene ikke er bevæpnet når de flytter seg fra eller til det sårbare objektet, eller mellom sårbare objekter. Det er ressurskrevende å beskytte sårbare objekter dersom man legger opp til å utplassere politi ved det enkelte objekt. Det fremstår som en bedre ressursutnyttelse dersom man tillater at bevæpnede patruljer kan bevege seg mellom to eller flere sårbare objekter, slik at samme patrulje kan benyttes til å patruljere flere sårbare objekter. I slike situasjoner vil det være lite hensiktsmessig at politiet må avvæpne seg under forflytning mellom de sårbare objektene.

Videre foreslås at vilkårene for politiets bruk av skytevåpen fastsettes i loven i en ny § 6b. Ingen av høringsinstansene går mot utvalgets forslag om å lovfeste vilkårene for bruk av skytevåpen. Departementet er noe i tvil om i hvilken grad det er hensiktsmessig å flytte den

relativt detaljerte bestemmelsen i våpeninstruksen § 4-3 til politiloven, men man er på den annen side enig i at de grunnleggende vilkårene for politiets bruk av skytevåpen bør lovfestes. Siden det vil være vanskelig å forkorte bestemmelsen uten samtidig å endre det materielle rettslige innholdet, foreslås det i likhet med utvalget at bestemmelsene i våpeninstruksen § 4-3 i sin helhet flyttes til en ny § 6b i politiloven. Departementet følger imidlertid ikke opp forslaget om å lovfeste vilkårene for bruk av gass- og sprengvåpen.

I tillegg foreslås det en endring i politiloven § 18 som presiserer at det for tilsetting i politi- og lensmannsetaten, i tillegg til kravet om plettfri vandel, er et krav til skikkethet. Endringen er en presisering av gjeldende rett og medfører ikke realitetsendringer.

Endelig foreslås det endring i lov 9. juni 1961 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon m.v. (våpenloven) § 1. Endringen gir hjemmel til å fastsette forskriftsregler om registreringsplikt, merking, etterkontroll og krav til inn- og utførsel av deaktiverte skytevåpen. Endringen skal sikre gjennomføringen av de krav til kontroll med deaktiverte skytevåpen som følger av EUs reviderte våpendirektiv (endringsdirektiv (EU) 2017/853 om kontroll med erverv og innehav av våpen).

Departementet foreslår ingen endringer i dagens ordning med at politiet som utgangspunkt er ubevæpnet. Bevæpningsutvalgets utredning (NOU 2017:9) og høringsinstansenes uttalelser viser med all tydelighet at spørsmålet om bevæpning er et sammensatt og vanskelig spørsmål.

Departementet vil årlig informere Stortinget om eventuell tidsbegrenset bevæpning mellom sårbare objekter i tilknytning til informasjon om omfanget av tidsbegrenset punktbevæpning.

Departementet mener at beslutningskompetansen for den foreslåtte ordningen bør være tilsvarende den som gjelder for tidsubegrenset bevæpning ved sårbare objekter. Dette betyr at beslutningskompetansen bør ligge hos Politidirektoratet. Videre må det innhentes samtykke fra departementet. Nærmere regler om beslutningsmyndighet vil bli fastsatt i våpeninstruks for politiet.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, lederen Lene Vågslid og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss, Peter Frølich og Frida Melvær, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati og Solveig Horne, fra Senterpartiet, Jenny Klinge og Emilie Enger Mehl, og fra Sosialistisk Venstreparti, Petter Eide, viser til Prop. 105 L (2018–2019) Endringer i politiloven mv. (bevæpnet patruljering mellom sårbare objekter), der Justis- og beredskapsdepartementet foreslår endringer i politiloven § 29. Komiteen merker seg at forslaget innebærer at departementet gis adgang til å fastsette bestemmelser om tidsubegrenset bevæpning i et avgrenset område, når det patruljeres mellom sårbare objekter som oppfyller vilkårene for punktbevæpning. Videre foreslås det at vilkårene for politiets bruk av skytevåpen fastsettes i loven i en ny § 6 b, samt en endring i politiloven § 18 som presiserer et krav til skikket for tilsetning i politi- og lensmannsetaten. Det foreslås i tillegg en endring i våpenloven § 1, som gir hjemmel til å fastsette forskriftsregler om registreringsplikt, merking, etterkontroll og krav til inn- og utførsel av deaktiverte skytevåpen.

Komiteen merker seg at regjeringen 27. mai 2016 oppnevnte et utvalg som skulle evaluere praksisen med et ubevæpnet politi og vurdere om den skal endres. Regjeringen fremmet i Prop. 70 L (2017–2018) forslag om å innføre en hjemmel for at politiet kan beslutte tidsubegrenset bevæpning ved sårbare objekter – såkalt punktbevæpning. Forslaget ble vedtatt av Stortinget og trådte i kraft 1. juli 2019. Komiteen understreker at forslaget som her er til behandling, ikke er en følge av utvalgets utredning, men har sammenheng med gjeldende bestemmelse om tidsubegrenset punktbevæpning.

Komiteen viser til at etter gjeldende ordning for punktbevæpning er det en forutsetning at politipatruljene ikke er bevæpnet når de flytter seg fra eller til sårbare objekter, eller mellom sårbare objekter. Det er ressurskrevende å beskytte sårbare objekter dersom man legger opp til å utplassere politi ved det enkelte objekt. Komiteen merker seg at departementet viser til at det fremstår som en bedre ressursutnyttelse dersom man tillater at bevæpnede patruljer kan bevege seg mellom

to eller flere sårbare objekter, slik at samme patrulje kan brukes til å patruljere flere sårbare objekter. Komiteen merker seg videre at departementet understreker at det vil være lite hensiktsmessig at politiet må avvæpne seg under forflytning mellom de sårbare objektene. Komiteen viser til at departementet på denne bakgrunn foreslår at det i politiloven § 29 annet ledd tilføyes at det i denne sammenheng også kan besluttes tidsubegrenset bevæpnet patruljering mellom sårbare objekter i et avgrenset område.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil vise til at Arbeiderpartiet og Senterpartiet bemerket følgende i komitémerknadene til Prop. 70 L (2017–2018):

«Disse medlemmer vil understreke at de samlede tillatelsene til å punktbevæpne ikke må føre til at politiet i realiteten er bevæpnet i større områder, som hele bydeler. Dette må også vurderes før nye tilatelser til å punktbevæpne gis. Punktene må ikke bli så mange og så tette at det i realiteten oppleves som en innføring av generell bevæpning i enkelte deler av landet.»

Disse medlemmer legger til grunn at denne forutsetningen for punktbevæpningen fremdeles gjelder selv om politiloven endres slik det er foreslått i denne proposisjonen. På denne bakgrunnen støtter disse medlemmer forslaget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil også vise til at Stortinget vedtok følgende under behandling av Prop. 70 L (2017–2018):

«Stortinget ber regjeringen årlig og på egnet måte holde Stortinget orientert om omfanget av politiets punktbevæpning»

Flertallet kan ikke se at regjeringen har fulgt vedtaket, og registrerer at det heller ikke står omtalt under regjeringens 1.8 Oppfølging av anmodningsvedtak på side 37–56 i budsjettproposisjonen for 2020.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil framheve at forslaget om å gi adgang til permanent bevæpning også når det patruljeres mellom sårbare objekter, må sees på som en ytterligere utvidelse av politiets bevæpningsfullmakter. Forslaget legger opp til at politiet, i transport mellom ulike sårbare objekter, ikke skal behøve å avvæpne seg, men være fullt bevæpnet i transportfasen. Det klargjøres ikke i forslaget hvor lang transportfasen mellom ulike sårbare objekter kan være. Teoretisk kan man med dette få et lengre tidsstrek og distanse hvor politiet er fullt bevæpnet, uten at det i transportstrekningen blir definert noe behov for bevæpning. Forslaget legger kun praktis-

ke argumenter til grunn, som at avvæpning/bevæpning er dårlig ressursutnyttelse. Departementet argumenterer også med at forslaget vil gjøre det praktisk mulig for samme patrulje å dekke flere sårbare objekter.

Dette medlem mener det skal være sterke begrunnelser for utvidelse av politiets bevæpningsfullmakter. Dette medlem mener at enhver utvidelse av bevæpningsfullmaktene også må begrunnes prinsipielt, og i en trussel- eller sårbarhetsvurdering. Forslaget om tidsbegrenset bevæpning ved sårbare punkter har allerede bidratt til økt bevæpning, spesielt i Oslo. En utvidelse til å tillate bevæpning i transport mellom sårbare objekter vil dermed ytterligere utfordre gjeldende prinsipp om at norsk politi som hovedregel skal være ubevæpnet. Dette medlem henviser til Bevæpningsutvalgets utredning (NOU 2017:9), hvor anbefalingen var at man ikke skulle innføre en generell bevæpning av norsk politi. Utvalget foreslo heller ikke permanent punktbevæpning. Bortsett fra en begrenset økning i ungdomskriminalitet i Oslo er det ingen økning i den type kriminalitet hvor bevæpnet politi eventuelt ville vært relevant. PST opererer heller ikke med økt terrortrussel.

På denne bakgrunn mener dette medlem at departementet ikke i tilstrekkelig grad synliggjør behovet for økt bevæpning av politiet, heller ikke ved sårbare punkter eller ved å tillate bevæpning mellom sårbare objekter. I tråd med Bevæpningsutvalgets utredning mener dette medlem at en permanent bevæpning av politiet ved og mellom sårbare objekter er en alvorlig samfunnsinngripende endring som departementet ikke redegjør for nødvendigheten av.

Dette medlem mener videre at regjeringen må holde fast ved prinsippet gitt i våpeninstruksen § 3-2 første ledd bokstav b, hvor bevæpning kan finne sted når det basert på trusselvurderinger, og tilgjengelig informasjon anses som nødvendig for å kunne gi personer, objekter og virksomheter tilstrekkelig beskyttelse. Dette medlem mener dette prinsippet innebærer at en bevæpning ikke kan være permanent, fordi en informasjon om en trussel vil være tidsbegrenset.

Dette medlem har støttet såkalt punktbevæpning, kun som følge av informasjon om trussel eller konkret sårbarhet. Punktbevæpning skal derfor være avgrenset i tid til trusselen er under kontroll eller opphører.

På denne bakgrunn vil dette medlem gå imot forslaget om tillatelse av bevæpning mellom sårbare objekter, og vil derfor stemme imot endringen av politiloven § 29.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding til endring av politiloven § 29 fremmes av Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet

og Senterpartiet. De øvrige endringene støttes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i politiloven mv. (bevæpnet patruljering mellom sårbare objekter mv.)

I

I lov 9. juni 1961 nr. 1 om skytevåpen og ammunisjon m.v. skal § 1 lyde:

§ 1 Med skytevåpen forstås i denne lov:

- våpen som med ladning av krutt eller annet drivmiddel, eller ved en mekanisk innretning kan skyte ut kuler, hagl eller andre prosjektiler,
- våpen eller apparater for utskyting eller utsending av sprengladninger, gass, signallys, raketter e.l. (herunder *flammekastere*),
- våpenimitasjoner o.l. som forholdsvis lett kan gjøres om slik at skarp ammunisjon kan avfyres.

Et våpen anses ikke som skytevåpen dersom det er gjort varig ubrukbart. *Kongen kan likevel gi bestemmelser om krav til registreringsplikt, merking, etterkontroll og krav til inn- og utførsel av skytevåpen som er gjort varig ubrukbare. Et våpen anses heller ikke som skytevåpen dersom våpenet på grunn av alder eller konstruksjon ikke kan brukes som skytevåpen og heller ikke forholdsvis lett kan utbedres eller gjøres om slik at det kan brukes til å skyte med.*

II

I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet gjøres følgende endringer:

Ny § 6 b skal lyde:

§ 6 b *Vilkår for bruk av skytevåpen*

Skytevåpen kan bare brukes når det er absolutt nødvendig og hvor lempeligere midler forgoes har vært forsøkt eller åpenbart ikke vil føre frem, i situasjoner hvor

- tjenestepersonen selv eller andre trues med eller utsettes for en grov voldshandling eller annen grov integritetskrenkelse, og bruk av våpen fremstår som nødvendig for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade, eller
- det anses påkrevd å pågripe eller stanse person som er domfelt eller med stor grad av sikkerhet mistenkes for drap, andre grove voldshandlinger eller forsøk på slike voldsforbrytelser, eller av personer som av andre grunner anses som særlig farlige for menneskers liv eller helse, Norges selvstendighet, eller

som alvorlig truer grunnleggende nasjonale interesser.

I situasjoner som nevnt i første ledd kan skytevåpen etter beslutning fra innsatsleder også brukes til å beskadige eller gjøre en gjenstand ubrukelig eller forstyrre eller avlede gjerningspersonen.

§ 18 første ledd første punktum skal lyde:

Den som skal tilsettes i politi- og lensmannsetaten, herunder i Politidirektoratet, må ha plettfri vandel og være skikket for tjeneste i politiet.

§ 29 skal lyde:

§ 29 *Instruksjonsmyndighet m.m.*

Kongen fastsetter en alminnelig tjenesteinstruks for politiet. Departementet gir tjenestereglementer og særinstruks for politiet, herunder en våpeninstruks. Politi-

mesteren kan utstede utfyllende tjenesteregler når lokale forhold gjør dette påkrevd.

I våpeninstruksen kan det gis bestemmelser om bevæpning av polititjenestemenn i daglig tjeneste:

- a) *for et begrenset tidsrom når det anses nødvendig for å håndtere en alvorlig trusselsituasjon, og*
- b) *for et ubegrenset tidsrom når det ut fra trusselbildet anses nødvendig for å gi tilstrekkelig beskyttelse av sårbare objekter. Bevæpningen kan omfatte patruljering mellom sårbare objekter i et avgrenset område.*

Departementet gir nærmere regler om i hvilken utstrekning namsmannen kan overlate sine oppgaver etter lov til sine underordnede.

III

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Oslo, i justiskomiteen, den 26. november 2019

Lene Vågslid

leder

Himanshu Gulati

ordfører